Kulturutskottets betänkande 1979/80:13

med anledning av motioner om lokalradion i Västsverige

Motionerna

I detta betänkande behandlar utskottet följande motioner, vilkas behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1978/79:34 uppskjutits till riksmötet 1979/80, nämligen

1978/79:517 av Kurt Hugosson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att i skrivelse till regeringen ge till känna vad som i motionen anförts om lämplig organisatorisk och resursmässig upprustning av Radio Göteborg,

1978/79:1307 av Gördis Hörnlund (s) och Rune Carlstein (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att Boråsområdet i enlighet med 1969 års radioutrednings förslag skall utgöra ett eget lokalradioområde,

1978/79:1866 av Hans Nyhage m. fl. (m,c,fp) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala

1. att Radio Sjuhärad skiljs från Radio Göteborg och får bilda eget lokalradioområde omfattande i princip Sjuhäradsbygden,
2. att Radio Sjuhärad i samband därmed erhåller resurser som möjliggör ökade sändningstider,
3. att en översyn skall göras över indelningen i lokalradioområden i enlighet med vad som anförs i motionen.

I *motionen 1978/79:517* erinras inledningsvis om att man vid etablerandet av lokalradion utgick från länen som lokalradioområden. Två undantag gjordes dock i västra Sverige, där man tillskapade Radio Göteborg och Radio Trestad, som kom att täcka såväl två län som två landsting. Ett par år senare tillkom Radio Sjuhärad, som utgör en lokalredaktion till Radio Göteborg men dessutom svarar för sändningar över Borås och omkringliggande kommuner.

Motionärerna hävdar att områdesindelningen skapat stora problem speciellt för Göteborg. En konstruktion med eget lokalradioområde för Radio Sjuhärad – som framförts som en möjlighet – skulle enligt motionärerna innebära problem för kommunerna Alingsås, Ale och Lerum, vilka tillhör Älvsborgs län men har väsentligt större anknytning till Göteborg. Om å andra sidan dessa kommuner knöts till Göteborg vid bildandet av ett eget lokalradioområde för Radio Sjuhärad skulle detta få till följd att Älvsborgs län uppdelades på tre lokalradioområden, något som skulle vara högst olyckligt.

Motionärerna anser emellertid att ytterligare sändningsplatser utöver

Göteborg och Borås är nödvändiga för att man skall kunna leva upp till lokalradions målsättning och intentioner, däribland en decentraliserad nyhetsbevakning. Ett särskilt skäl för ökade resurser och lämplig organisatorisk utformning för lokalradion är enligt motionärerna att det behövs en breddning och förstärkning av de massmediala resurserna i Göteborgsområdet med hänsyn till den monopolsituation de anser råda på pressidan. Motionärerna menar att en framkomlig väg att lösa de problem som behandlas i motionen skulle vara att dels öka lokalradions personella resurser i Göteborg och Borås, dels komplettera nuvarande sändningsmöjligheter med sändare i Alingsås och Stenungsund. Med en sådan lösning skulle man behålla nuvarande lokalradioområde. Radio Göteborg skulle ha huvudansvaret för sändningarna inom hela området, men även Alingsås och Stenungsund skulle ges möjligheter inom sina resp. områden för egna sändningar enligt den modell som i dag gäller för Borås. En uppbyggnad av sändningarna i Alingsås och Stenungsund förutsätts ske successivt, förslagsvis under en treårsperiod. Respektive sändare bör enligt motionärerna få följande kommuner som sitt huvudområde
Göteborgssändaren: Göteborg, Härryda, Mölndal, Partille och Öckerö.
Borássändaren: Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn.
Stenungsundssändaren: Stenungsund, Kungälv, Orust och Tjörn.
Alingsåssändaren: Alingsås, Ale, Herrljunga, Lerum och Vårgårda.

Kritik mot att Älvsborgs län i lokalradiohänseende delats på två områden framförs i *motionen 1978/79:1307*. Denna uppdelning måste enligt motionärerna väsentligt försämra möjligheterna, jämfört med övriga län, att ge länsomfattande samhällsinformation. Med den delning av länet som nu gjorts förefaller det vidare underligt att Boråsregionen skall ingå i Göteborgs lokalradioområde. Landets näst största kommun får inte någon helt egen lokalradio utan måste släppa till tid för Boråsområdet.

Till stöd för yrkandet att Boråsområdet skall utgöra ett eget lokalradioområde anförs bl. a. att Göteborgs lokalradioområde, i vilket Boråsområdet ingår, är för stort. Det har betydligt över 700 000 invånare. Boråsområdet har ett befolkningsunderlag på drygt 220 000 människor, vilket är helt tillräckligt för ett lokalradioområde och mer än flera av de nuvarande områdena har. Det finns inom Boråsområdet ett näringsgeografiskt samband med specifika utvecklingsdrag, och området fungerar i arbetsmarknads-, bostads- och kultursammanhang som ett från Göteborg skilt, självständigt område. Det finns inte heller några tekniska hinder för att Boråsområdet görs till ett fristående lokalradioområde.

Enligt motionärernas mening bör Älvsborgs län på sikt bilda ett eget lokalradioområde. Redan nu är det möjligt att utan några större organisatoriska problem bryta ut den södra delen av Älvsborgs län ur Göteborgs lokalradioområde till ett eget lokalradioområde, något som skulle vara av stort värde i såväl Göteborgs- som Boråsområdet.

Enligt *motionen 1978/79:1866* är Sjuhäradsbygden med Borås som centralort och med totalt ca 200 000 invånare ett ytterst lämpligt område för lokalradio med hänsyn till områdets alldeles speciella struktur. Det material som Radio Sjuhärad i egenskap av understation till Radio Göteborg producerat och sänt över Boråssändaren har rönt ett stort intresse i bygden. Men erfarenheterna visar också, menar motionärerna, att allt det material som sänds gemensamt över hela Radio Göteborgs område till mycket liten del handlar om Sjuhäradsbygden av just det skälet att det finns en understation i Borås. De gemensamma sändningarna är därför ofta av ringa intresse för människorna i Sjuhäradsbygden eftersom dessa sändningar i hög grad är Göteborgscentrerade.

Motionärerna anser att det föreligger behov av kraftigt ökade sändningsmöjligheter för Radio Sjuhärad. Det naturliga sättet att tillgodose dessa behov är enligt deras mening att helt skilja Radio Sjuhärad från Radio Göteborg och därmed skapa ett eget lokalradioområde i Sjuhäradsbygden. Därjämte anser motionärerna att en omprövning av indelningen i lokalradioområden i hela Västsverige bör komma till stånd, varvid dels de erfarenheter som man dragit inom resp. område bör tillmätas en avgörande betydelse, dels det utförliga utredningsmaterial som 1969 års radioutredning presenterade skall beaktas.

Tidigare riksdagsbehandling

I lokalradiopropositionen 1975:13 behandlades frågan om indelning i lokalradioområden utförligt. Föredragande statsrådet förordade med ett par undantag länen som områden för lokalradion. Med hänsyn till de starka näringsgeografiska sambanden över länsgränserna föreslogs nämligen att Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län skulle indelas i två lokalradioområden som avvek från länsgränserna, det norra med tyngdpunkt i trestadsregionen Vänersborg, Trollhättan och Uddevalla, det södra omfattande Göteborg och Borås med omkringliggande kommuner.

Riksdagen biföll regeringens förslag (KrU 1975:6, rskr 1975:82), vilket även innebar att Borås fick en egen lokalredaktion som förser Radio Göteborg med programstoff för sändning över hela området men som dessutom svarar för sändningar över Borås och omkringliggande kommuner (Radio Sjuhärad). En motion om att Borås skulle bilda ett eget lokalradioområde avslogs.

Även vid riksmötena 1976/77 och 1977/78 behandlade kulturutskottet motionsvis framförda yrkanden om att Borås med omkringliggande kommuner skulle brytas ut ur Göteborgs lokalradioområde för att utgöra ett eget lokalradioområde (KrU 1976/77:7 och 1977/78:1). Motionerna avstyrktes framför allt med hänsyn till att Boråssändningarna inte startade förrän hösten 1977 och att underlag därför inte fanns för en omprövning av frågan om eget lokalradioområde. Riksdagen följde utskottets förslag och avslog motionerna.

Utvecklingsplan för lokalradion

Hösten 1978 tillsatte lokalradions centrala ledning en planeringsgrupp med uppdrag att arbeta fram en plan för företagets utveckling under resten av avtalsperioden, dvs. fram till den 30 juni 1986. Gruppen har redovisat resultatet av sitt arbete i rapporten Lokalradion och framtiden – utvecklingsplan 1980–85. Rapporten har utgjort underlag för lokalradions anslagsframställning för budgetåret 1980/81 samt planer för därpå följande två budgetår.

Den plan som framläggs i rapporten bygger på de erfarenheter man gjort under lokalradions hittillsvarande verksamhetstid och drar upp riktlinjer för hur en utbyggd och fungerande lokalradiostation skall vara dimensionerad för att klara sitt uppdrag tillfredsställande. Särskilt framhålls att ett viktigt mål för lokalradion skall vara att i olika hänseenden vitalisera samhällsdebatten, vilket är svårt att klara med den besvärande underbemanning som råder. Behovet av ökad decentralisering understryks också kraftigt. Mot denna bakgrund redovisas en plan dels för bemanningsutveckling, dels för programutveckling. Konkret utformas förslag avseende en s. k. basstation, dvs. en genomsnittlig lokalradiostation. I begreppet basstation har inräknats det stora flertalet lokalradiostationer. De båda geografiskt vidsträckta områdena som omfattas av Radio Norrbotten och Radio Västerbotten föreslås få fler tjänster än basstationerna.

Planeringsgruppen har funnit de speciella problem som föreligger i de tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö så komplicerade att en djupare analys än vad tiden medgivit behöver göras för att dessa problem skall kunna behandlas på ett tillfredsställande sätt. En sådan analys kommer att göras under arbetsåret 1979/80. Även Radio Sjuhärads och Radio Södertäljes – de två lokalredaktionerna med egna sändningar – vidare utveckling under resten av avtalsperioden skall analyseras i detta sammanhang. Ett definitivt ställningstagande till utvecklingen av de tre storstadsområdena har alltså uppskjutits till 1980 och angavs inte heller i anslagsäskandet för 1980/81.

I rapporten omnämns en av Radio Göteborg skisserad utvecklingsplan som innefattar tre sändande lokalradioredaktioner med Radio Göteborg som en paraplyorganisation. Denna modell har gruppen funnit mycket tilltalande som lösning på problemet med lokalradio i ett befolkningstätt område som består av både storstad och landsbygd. Modellen, som dock inte löser problemet med att bevaka och granska det stora händelseflöde som förekommer i alla storstäder, ser gruppen som intressant också när det gäller Radio Stockholm och Radio Malmöhus.

Långtidsplan för Radio Göteborg/Sjuhärad

Radio Göteborg har nyligen färdigställt en plan för utvecklingen av Radio Göteborg/Sjuhärad avseende perioden 1980–1985. Planen har ännu inte

behandlats av lokalradiobolagets planeringsgrupp och den centrala ledningen.

Långtidsplanen bygger på den planering för 1979–1983 som den centrala planeringsgruppen omnämnt i sin rapport.

I planen understryks att en del av problemen i Göteborgs lokalradioområde är en konsekvens av riksdagsbeslutet om "konstlade gränser för Radio Göteborg/Sjuhärad". Samtidigt som de speciella problemen för storstadsregioner måste lösas ser Radio Göteborg det därför som angeläget att snarast möjligt skapa möjligheter för decentraliserade sändningar inom lokalradioområdet.

Under rubriken Storstadsproblematiken framhålls behovet av en förstärkt allmän nyhetsbevakning i syfte att ge medarbetarna möjlighet att specialisera sig på i första hand arbetsmarknad, näringsliv och kommunala frågor. Vidare föreslås ökade resurser för kulturprogram.

Vad beträffar decentralisering av sändningar, främst nyheter, fakta och debatter, föreslås att lokalredaktioner med egna sändningsmöjligheter enligt Borås-modellen inrättas i Stenungsund och Alingsås. Radio Göteborg kommer enligt planen att fungera som en paraplyorganisation för tre sändande lokalredaktioner. Uppbyggnaden av Radio Syd-Bohuslän och Radio Mellan-Älvsborg med sändare i Stenungsund resp. Alingsås avses ske under en flerårsperiod med mål att ha egna sändningar från 1982–1983.

Radio Sjuhärad avses under planeringsperioden kontinuerligt förses med ytterligare resurser. Tanken är att såväl nyhetssändningarna som annan programverksamhet skall utökas. Detta gäller först och främst sändningar för enbart sjuhäradslyssnare, men förstärkningen skall även öka möjligheterna att förse Radio Göteborg med nyhetsmaterial. Enligt planen skall Radio Sjuhärad fram till planeringsperiodens slut 1985 utvecklas integrerad med Radio Göteborg för att därefter separeras från Radio Göteborg och bilda ett eget lokalradioområde.

Som motiv för ett fristående Radio Sjuhärad åberopas bl. a. det näringsgeografiska sambandet i området, det rika föreningslivet och kulturmässiga traditioner. Vidare betonas den ensidiga dominansen på pressidan.

Utskottet

I motionen 1978/79:517 behandlas frågor om ändrad organisation och förstärkta resurser för Radio Göteborg. Förslagen i motionerna 1978/79:1307 och 1866 inriktas i huvudsak på att Borås med omkringliggande kommuner skall brytas ut ur Radio Göteborg och utgöra ett eget lokalradioområde – Radio Sjuhärad. En gemensam utgångspunkt för de tre motionerna är uppfattningen att speciella problem uppkommit genom att lokalradioområdena i Västsverige avviker från länsgränserna.

Utskottet har i det föregående kortfattat redogjort för den plan för lokalradions utveckling under perioden 1980–1985 som tillkommit på den

centrala ledningens initiativ. Planen tar sin utgångspunkt i de grundläggande åtaganden för lokalradion som angivits av statsmakterna. Den innefattar emellertid inte definitiva ställningstaganden till utvecklingen i de tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö. För dessa krävs enligt planeringsgruppens bedömning en djupare analys. Gruppen arbetar f. n. med storstadsområdena och behandlar därvid också Radio Sjuhärad och Radio Södertälje, de två lokalredaktioner som har eget sändningsområde.

Som underlag för den centrala planeringsgruppens fortsatta arbete ligger bl. a. en långtidsplan som gjorts av Radio Göteborg. I denna plan belyses ingående de problem som aktualiserats i de nu aktuella motionerna. Man diskuterar således dels de särskilda svårigheter som är förenade med lokalradioverksamhet i storstadsområden, dels behovet av decentralisering i ett heterogent lokalradioområde.

Enligt vad utskottet erfarit kommer planeringsgruppen att redovisa sin utvecklingsplan för storstadsområdena i sådan tid att lokalradiobolagets styrelse beräknas kunna ta ställning till planen i början av nästa år.

Utskottet finner det värdefullt att de frågor om lokalradion i Västsverige som vid upprepade tillfällen aktualiserats i riksdagsmotioner nu får en ingående behandling genom det planeringsarbete som bedrivs inom lokalradioföretaget. Ett omfattande planeringsunderlag har också presenterats av Radio Göteborg. Utskottet konstaterar att Radio Göteborgs förslag innebär en lösning som i huvudsak sammanfaller med motionärernas önskemål.

De problem som påtalats beträffande lokalradiosituationen i Västsverige är utan tvekan komplicerade och inbegriper också tekniska frågor som har att göra med t. ex. avvägning av olika sändares räckvidd. Därtill kommer att en helhetssyn bör läggas på lokalradions utveckling i Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län. Det ankommer på lokalradions ledning att göra de resursavvägningar och prioriteringar som behövs för en totalplanering av lokalradions utveckling, varvid även Radio Göteborgs förslag till resursförstärkningar och organisatoriska förändringar vägs in.

Med hänsyn till det planeringsarbete som pågår och i avvaktan på lokalradioföretagets ställningstaganden till resultatet av detta arbete anser utskottet inte att riksdagen bör göra några uttalanden med anledning av de yrkanden som ställs i motionerna 1978/79:517, 1307 och 1866. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1978/79:517, 1978/79:1307 och 1978/79:1866.

Stockholm den 13 november 1979

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Tore Nilsson (m), Åke Green (s), Kerstin Anér (fp), Tyra Johansson (s), Lars-Ingvar Sörenson (s), Olle Eriksson (c), Hans Alsén (s), Lars Ahlmark (m), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Bertil Hansson (fp), Ing-Marie Hansson (s) och Sten Sture Paterson (m).

GOTAB 62913 Stockholm 1979